TARIXNI O'QITISHDA O'QUVCHILARNING NUTQIY QOBILIYATLARINI YUKSALTIRISHNING KREATIV YONDASHUVLARI

Xolmatova Dilafruz Narzullayevna
Telefon raqam: +998 93 947 24 04
https://doi.org/10.5281/zenodo.23260154

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada tarixni o'qitish jarayonida o'quvchilarning nutqiy qobiliyatlarini yuksaltirishning kreativ yondashuvlari tadqiq etiladi. Muallif kreativ yondashuvni darsning tashqi noan'anaviyligi bilan tenglashtirish amaliyotini tanqidiy tahlil qilib, tarix fanida nutqiy ijodning aniq chegarasi mavjudligini asoslaydi: shakl erkin, mazmun esa manba dalillari bilan chegaralangan. Tadqiqotda J. Brunerning narrativ tafakkur konsepsiyasi, M. Bodenning cheklovlarning ijodiy roli haqidagi ta'limoti, S. Vaynbergning tarixiy fikrlash evristikalari hamda P. Seyksas va T. Mortonning tarixiy nuqtai nazarni qabul qilish tushunchasi metodologik tayanch sifatida qo'llaniladi. Tahlil natijasida nutqiy ijodning soxta ko'rinishlari tasniflanadi va ularni ajratish mezoni taklif etiladi. Yakuniy qismda besh turdagi kreativ nutqiy topshiriq tipologiyasi, ularni loyihalash algoritmi va baholash mezonlari ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: tarix ta'limi, nutqiy qobiliyat, kreativ yondashuv, narrativ tafakkur, chegaralangan ijod, tarixiy nuqtai nazar, anaxronizm, manba dalili, rolli topshiriq, hikoya qurish, nutqiy janr, akademik nutq, soxta kreativlik, baholash mezonlari, metodik tipologiya.

KIRISH

Nutqiy qobiliyatlarni rivojlantirish tarix ta'limining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi, biroq uning amaliyotdagi holati jiddiy nomutanosiblikni ko'rsatadi. O'quvchining tarix darsidagi nutqi ko'pincha ikki shaklda namoyon bo'ladi: darslik matnini qayta hikoyalash yoki o'qituvchi savoliga bir-ikki so'zlik javob berish. Birinchi shakl xotirani mashq qildiradi, lekin fikrlashni talab qilmaydi; ikkinchi shakl esa nutqiy faoliyat deb atalishga ham arzimaydi. Natijada o'n bir yillik ta'lim davomida o'quvchi tarix fani bo'yicha ming martalab gapiradi, biroq uning nutqiy qobiliyati sezilarli rivojlanmaydi. Mazkur holatni bartaraf etish uchun amaliyotda ko'pincha kreativ yondashuvlarga murojaat qilinadi. Biroq bu yerda yangi muammo yuzaga keladi: kreativlik tushunchasi tashqi noan'anaviylik bilan tenglashtiriladi. Kreativ dars deganda o'quvchilar kiyim kiyib chiqadigan, sahna ko'rinishi tayyorlanadigan yoki musiqa yangraydigan mashg'ulot tushuniladi. Bunday darsda nutqiy faollik haqiqatan ham oshadi, lekin uning mazmuni ko'pincha tarix fanidan uzilib qoladi. O'quvchi ko'p gapiradi, ammo aytayotgan so'zlarining tarixiy asosi tekshirilmaydi. Shu bois maqolaning boshlang'ich nuqtasi kreativlik tushunchasini aniqlashtirishdan iborat. Ilmiy adabiyotda kreativlik ikki mezon asosida ta'riflanadi: mahsul yangi bo'lishi va qo'yilgan vazifaga mos, qiymatga ega bo'lishi lozim. Amaliyotda esa aynan ikkinchi mezon e'tibordan chetda qoladi. Holbuki yangilik mustaqil holda hech narsani anglatmaydi — har qanday tasodifiy chetga chiqish ham yangidir. Nutqiy ijod kontekstida bu quyidagini bildiradi: o'quvchining erkin, qiziqarli nutqi agar tarixiy dalilga tayanmasa, u pedagogik qiymatga ega emas. Mazkur tezisni M. Boden ishlab chiqqan konsepsiya nazariy jihatdan mustahkamlaydi. Olim ijodiy jarayonni konseptual makon doirasidagi izlanish sifatida tavsiflab, cheklovlar ijodga to'sqinlik qilmasligini, aksincha, uni umuman mumkin qilishini asoslaydi. Qoidasiz o'yin bo'lmagani kabi,

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

chegarasiz ijod ham mavjud emas: aynan chegara izlanishga yo‘nalish beradi. Shu asosda mazkur maqolaning markaziy tezisi shakllanadi: tarix darsidagi nutqiy ijod chegaralangan ijoddir — o‘quvchi nutqining shakli, janri va kompozitsiyasi erkin, mazmuni esa manba dalillari bilan chegaralangandir. Nutqiy ijodning kognitiv asosini J. Bruner ishlab chiqqan narrativ tafakkur konsepsiyasi beradi. Olim fikrlashning ikki tipini ajratadi: paradigmatik tip mantiqiy-ilmiy tushuntirishga, narrativ tip esa voqealarni ma’noli ketma-ketlikka joylashtirishga yo‘naltirilgan. Bruner narrativ tipni ikkinchi darajali deb hisoblamaydi: uning fikricha, inson tajribasiga ma’no berishning asosiy shakli aynan hikoyadir. Tarix fani esa o‘z tabiatiga ko‘ra narrativ xarakterga ega — u voqealarni sabab-oqibat va ma’no zanjiriga joylashtiradi. Demak, tarix darsida nutqiy ijod sun’iy qo‘shimcha emas, fanning o‘z tafakkur shakliga mos faoliyatdir. Shu bilan birga, narrativ erkinlikning aniq chegarasi mavjud va u tarixiy nuqtai nazarni qabul qilish tushunchasi orqali belgilanadi. P. Seyksas va T. Morton mazkur tushunchani tarixiy fikrlashning tayanch tushunchalaridan biri sifatida ajratib, uning mohiyatini o‘tmish odamlarining dunyoqarashini manbalar asosida qayta tiklashda ko‘radilar. Muhim jihati shundaki, bu o‘z tuyg‘ularini o‘tmish odamiga nisbat berish emas, aksincha — ular bilan bizning tasavvurlarimiz o‘rtasidagi farqni ko‘rishdir. Aynan shu nuqtada amaliyotdagi eng keng tarqalgan xatolik yuzaga keladi. O‘quvchiga «o‘zingizni falon tarixiy shaxs o‘rniga qo‘ying va uning his-tuyg‘ularini bayon qiling» degan topshiriq beriladi. Tashqaridan bu kreativ va jonli topshiriq ko‘rinadi, mohiyatan esa o‘quvchi o‘tmish odamining emas, o‘zining ichki dunyosini tasvirlaydi. K. Barton va L. Levstik bunday soddalashtirilgan aynanlashtirish mashqlarini tanqid qilib, ular o‘quvchida zamonaviy tasavvurlarni o‘tmishga ko‘chirish odatini shakllantirishini ko‘rsatganlar. Natijada nutqiy faollik oshadi, tarixiy fikrlash esa buziladi. Mazkur muammoning yechimi topshiriqdan voz kechishda emas, uni qayta loyihalashda. Agar rolli topshiriq manba materialiga tayansa va o‘quvchidan o‘z bayonidagi har bir tafsilotni hujjat bilan asoslash talab etilsa, u tarixiy fikrlashga zid bo‘lmaydi, aksincha uni mashq qildiradi. S. Vaynberg aniqlagan uch evristika — manbaga murojaat, kontekstlashtirish va o‘zaro tasdiqlash — bu yerda bevosita qo‘llaniladi: o‘quvchi o‘z qahramonining nima bilishi va nima bilmasligi mumkinligini aniqlashi kerak bo‘ladi.

Nutqiy qobiliyatni rivojlantirishda psixologik to‘siqni hisobga olish ham zarur. Tarix darsida gapirish o‘quvchi uchun o‘ziga xos tavakkal bilan bog‘liq: u faqat nutqiy xato emas, mazmuniy xato qilishdan ham qo‘rqadi. Sinf oldida noto‘g‘ri sana aytish yoki voqeani chalkashtirib yuborish ehtimoli ko‘p o‘quvchini sukut saqlashga undaydi. Mazkur to‘siq kreativ topshiriqlarda yanada kuchayadi, chunki ularda tayyor matnga tayanish imkoni yo‘q. Shu bois metodikaning muhim sharti — xatoga nisbatan munosabatni o‘zgartirish: nutqiy ijodda xato kamchilik emas, o‘rganish jarayonining tabiiy qismi sifatida qabul qilinishi lozim. Aks holda o‘quvchilar eng xavfsiz yo‘lni — qisqa va umumiy iboralar bilan javob berishni tanlaydilar. Nutqiy ijodni rivojlantirishda janr masalasi ham muhim ahamiyatga ega. M. Bahtin nutqiy janrlar nazariyasida har bir faoliyat sohasi o‘z nisbatan barqaror bayon shakllarini ishlab chiqishini ko‘rsatgan. Tarix darsida o‘quvchi odatda bitta janr — qayta hikoyalash bilan cheklanadi. Holbuki tarixiy mazmunni turli janrlarda ifodalash mumkin: xronika, dalillarga asoslangan munozara chiqishi, manba sharhi, qiyosiy tahlil, ekskursiya matni. Janr xilma-xilligi o‘quvchining nutqiy repertuarini kengaytiradi va bir xil materialni turli maqsadlarda qayta ishlashga o‘rgatadi. Nutqiy janrlar bilan ishlashda ularning auditoriyaga bog‘liqligini ham hisobga olish zarur. Bir xil tarixiy mazmun tengdoshga, kichik yoshdagi o‘quvchiga yoki rasmiy muhokamaga mo‘ljallanganda turlicha shaklda ifodalanadi. O‘quvchi uchun bu oddiy, ammo muhim kashfiyot bo‘ladi: nutq faqat nima deyishdan emas, kimga aytilayotganidan ham kelib chiqadi. Shu bois kreativ

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

topshiriqlarda auditoriyani aniq belgilash — «sinfdoshlaringga tushuntir», «besh yoshi kichik ukangga aytib ber», «konferensiyada ma'ruza qilayotgandek bayon et» — nutqiy moslashuvchanlikni rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Masalaning milliy konteksti ham e'tiborga loyiq. O'zbek ma'naviy merosida og'zaki nutq madaniyati alohida qadrlangan: notiqlik san'ati, hikoyachilik an'anasi va bahs-munozara madaniyati uzoq tarixga ega. Prezidentning 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmoni bilan tasdiqlangan maktab ta'limini rivojlantirish milliy dasturida esa yangi Milliy o'quv dasturini joriy etish vazifasi belgilangan bo'lib, unda o'quvchilarning kommunikativ va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Maqolaning maqsadi tarixni o'qitishda o'quvchilarning nutqiy qobiliyatlarini yuksaltirishning kreativ yondashuvlarini ishlab chiqish va ularning fanga xos chegaralarini asoslashdan iborat. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan tashkil topadi: nutqiy ijodning tarix fanidagi chegarasini nazariy asoslash; soxta kreativlik ko'rinishlarini tasniflash; kreativ nutqiy topshiriqlar tipologiyasini ishlab chiqish hamda baholash mezonlarini belgilash. Ish tizimli-strukturaviy tahlil, qiyosiy va nazariy modellashtirish metodlariga tayanadi. Ilmiy yangilik tarix darsidagi nutqiy ijodni chegaralangan ijod sifatida asoslash va manbaga tayanish mezonini soxta kreativlikni ajratish vositasi sifatida taklif etishdan iborat. Tadqiqot natijalaridan umumiy o'rta ta'lim muassasalarida tarix darslarini loyihalashda, o'qituvchilar malakasini oshirish kurslarining mazmunini takomillashtirishda hamda metod birlashmalari faoliyatini tashkil etishda foydalanish mumkin.

1. Nutqiy ijodning chegarasi va soxta kreativlik ko'rinishlari: Birinchi ko'rinish — anaxronistik nutq. O'quvchi o'tmish voqealarini zamonaviy tushunchalar, atamalar va munosabatlar orqali bayon etadi. Nutq ravon va ishonarli chiqadi, biroq u tasvirlanayotgan davrga mutlaqo mos kelmaydi. Ikkinchi ko'rinish — hissiy proyeksiya. O'quvchi tarixiy shaxs nomidan gapirar ekan, aslida o'z tuyg'ularini bayon qiladi. Mazkur ko'rinish eng ko'p uchraydi, chunki u topshiriqning noaniq shakllantirilishidan bevosita kelib chiqadi. Uchinchi ko'rinish — dekorativ nutq. Bayon badiiy jihatdan boy, sifatlashlarga to'la, ammo unda bironta ham tekshirilishi mumkin bo'lgan da'vo yo'q. Nutq go'zal, mazmun esa bo'sh. To'rtinchi ko'rinish — erkin fantaziya. O'quvchi tarixiy voqeaning muqobil kechishini o'ylab topadi. Adabiyot darsida bu o'rinli mashq bo'lishi mumkin, tarix darsida esa u fanning asosiy tamoyiliga — dalilga tayanish tamoyiliga zid keladi. Sanab o'tilgan ko'rinishlarning umumiy jihati shundaki, ularda nutqiy faollik oshadi, tarixiy fikrlash esa rivojlanmaydi yoki hatto buziladi. Bu muhim nuqta: nutqiy faollikning o'sishi o'z-o'zidan ijobiy natija emas. Agar o'quvchi ko'p gapirsa-yu, aytayotgan so'zlari dalilga tayanmasa, u asossiz fikr bildirish odatini mustahkamlaydi — bu esa tarix ta'limining maqsadiga to'g'ridan-to'g'ri zid natijadir. Sanab o'tilgan ko'rinishlarning barchasini bitta savol yordamida ajratish mumkin: o'quvchining nutqidagi har bir da'voni manba bilan tasdiqlash mumkinmi? Agar javob salbiy bo'lsa, bu nutqiy mashq bo'lishi mumkin, lekin tarixiy nutqiy mashq emas.

2. Kreativ nutqiy topshiriqlar tipologiyasi: Birinchi tur — manbaga asoslangan rolli bayon. O'quvchiga muayyan davrga oid hujjatlar to'plami beriladi va u shu davr odami nomidan bayon tuzadi. Qat'iy shart: bayondagi har bir tafsilot manbaga havola bilan asoslanishi kerak. O'quvchi o'z qahramonining nimani bilishi mumkin bo'lganini va nimani bilmaganini aniqlashi lozim — aynan shu amal tarixiy nuqtai nazarni mashq qildiradi. Rolli bayon topshirig'ida o'quvchi duch keladigan eng qiyin vazifa — o'z qahramonining bilim chegarasini saqlashdir. O'n beshinchi asr savdogari o'z davridan keyingi voqealarni bilmaydi, uzoq mamlakatlardagi hodisalardan xabari cheklangan, zamonaviy tushunchalar bilan fikrlamaydi. Mazkur chegarani saqlash o'quvchidan manbani diqqat bilan o'qishni talab qiladi va aynan shu amal tarixiy nuqtai nazarni amalda mashq qildiradi. Ikkinchi tur — ikki ovoz.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

O‘quvchi bir voqeani ikki turli ijtimoiy mavqedagi shaxs nomidan bayon qiladi: masalan, savdogar va dehqon, shahar aholisi va qishloq aholisi. Mazkur topshiriq nuqtai nazar tushunchasini amalda ochib beradi va bir hodisaning turlicha idrok etilishini ko‘rsatadi. Uchinchi tur — manba sharhi. O‘quvchi hujjat parchasini o‘qib, uni sinfga tushuntirib beradi: kim yozgan, qachon, nima maqsadda, nimani ko‘rsatadi va nimani ko‘rsata olmaydi. Mazkur janr akademik nutqni shakllantiradi. To‘rtinchi tur — tuzilgan munozara. Sinf ikki asosli pozitsiyaga bo‘linadi va har bir tomon o‘z qarashini dalillar bilan himoya qiladi. Baholanadigan narsa pozitsiyaning o‘zi emas, uni asoslash sifatidir. Keltirilgan turlar murakkablik darajasi bo‘yicha tartiblangan: manba sharhi eng sodda, rolli bayon esa eng murakkab topshiriq hisoblanadi, chunki u bir vaqtning o‘zida manba bilan ishlash, tarixiy nuqtai nazarni saqlash va izchil bayon qurishni talab qiladi. Shu bois ularni teskari tartibda — soddadan murakkabga qarab joriy etish maqsadga muvofiq. Beshinchi tur — ekskursiya matni. O‘quvchi mahalliy tarixiy obyekt haqida qisqa yo‘lboshchi matnini tayyorlaydi. Mazkur topshiriq nutqni real auditoriyaga yo‘naltiradi va o‘quvchidan materialni tinglovchiga moslashtirishni talab qiladi.

3. Topshiriqni loyihalash algoritmi: Birinchi qadam — nutqiy maqsadni belgilash. O‘qituvchi topshiriq natijasida o‘quvchida qaysi nutqiy ko‘nikma rivojlanishini aniq belgilaydi: dalil keltirish, muqobil qarashni ifodalash, materialni auditoriyaga moslashtirish yoki izchil bayon qurish. Ikkinchi qadam — manba bazasini tayyorlash. Topshiriq boshlanishidan oldin o‘quvchi ixtiyorida yetarli material bo‘lishi shart. Manbasiz berilgan ijodiy topshiriq muqarrar ravishda fantaziyaga aylanadi. Manba bazasini tayyorlashda hujjatlarning hajmi va tiliga alohida e’tibor qaratiladi. O‘quvchi uchun bir sahifadan oshmaydigan, zarur o‘rinlari izohlangan parcha to‘liq hujjatdan ancha samaraliroq. Eskirgan atamalar va tushunarsiz iboralar oldindan izohlanmasa, o‘quvchi mazmunni tushunishga shuncha kuch sarflaydiki, nutqiy vazifaga quvvat qolmaydi. Uchinchi qadam — chegaralarni aniq ko‘rsatish. O‘quvchiga nima erkin va nima qat’iy ekanligi ochiq aytiladi: janr, kompozitsiya va uslub erkin; faktlar, sanalar va qahramonning bilim doirasi manbaga tayanadi. To‘rtinchi qadam — tayanch vositalarni berish. Nutq qoliplari, savollar ro‘yxati yoki bayon rejasi o‘quvchining ijodini cheklamaydi, aksincha, uni boshlash uchun tayanch beradi va kommunikativ qo‘rquvni kamaytiradi. To‘rtinchi qadamda berilgan tayanch vositalarning hajmi o‘quvchilarning tayyorgarlik darajasiga qarab o‘zgaradi va vaqt o‘tishi bilan bosqichma-bosqich qisqartiriladi. Dastlab batafsil reja va nutq qoliplari beriladi, keyinchalik faqat yo‘naltiruvchi savollar qoldiriladi, yakunda esa o‘quvchi topshiriqni mustaqil tuzadi. Mazkur bosqichma-bosqich qisqartirish Vygotskiy tavsiflagan ko‘makni asta-sekin olib tashlash tamoyiliga mos keladi. Beshinchi qadam — tahlil va qayta ishlash. Taqdimotdan keyin sinf bayonni mezonlar asosida muhokama qiladi: qaysi da’volar asoslangan, qaysilari asossiz, qayerda anaxronizm yuzaga kelgan. Mazkur bosqich topshiriqni ko‘ngilochar tadbirdan o‘quv faoliyatiga aylantiradi.

4. Baholash mezonlari va qo‘llash shartlari: Baholashda nutqning badiiyligi yoki taqdimotning jonliligi asosiy mezon sifatida qo‘llanilmaydi. Uning o‘rniga besh mezon taklif etiladi: manbaga tayanish darajasi; tarixiy moslik, ya’ni anaxronizmlarning yo‘qligi; bayonning izchilligi; janr talablariga rioya qilish; auditoriyaga moslashtirish. Baholashga o‘quvchilarning o‘zlarini jalb etish ham samarali usul hisoblanadi. Tengdoshining bayonini mezonlar asosida tahlil qilgan o‘quvchi mezonlarni ancha chuqur o‘zlashtiradi va keyinchalik o‘z ishiga ham shu nuqtai nazardan qaraydi. Bunda muhim shart — tahlil shaxsga emas, matnga qaratilishi va muayyan o‘rinlarni ko‘rsatgan holda olib borilishi. Mezonlar ichida birinchisi ustuvor hisoblanadi. Agar bayon manbaga tayanmasa, qolgan mezonlar bo‘yicha yuqori natija ham uni tarixiy nutqiy ish sifatida oqlamaydi. Mazkur ustuvorlik o‘quvchiga oldindan tushuntirilishi lozim. Baholash shakli ham alohida e’tibor talab qiladi. Ijodiy nutqiy ishni faqat raqamli

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

baho bilan yakunlash o‘quvchiga o‘z nutqini qanday yaxshilash kerakligini ko‘rsatmaydi. Samaraliroq yo‘l — mezonlar bo‘yicha qisqa tavsiflovchi izoh berish: qaysi da’volar yaxshi asoslangan, qayerda manba yetishmagan, qanday anaxronizm uchragan. Bunday qayta aloqa o‘quvchining keyingi ishi uchun aniq yo‘nalish beradi va baholashni nazorat vositasidan o‘rganish vositasiga aylantiradi. Metodikaning samarali ishlashi uch shartga bog‘liq. Birinchisi — bosqichma-bosqich murakkablashtirish: dastlab qisqa manba sharhi, keyin ikki ovoz, so‘ngra to‘liq rolli bayon. Ikkinchisi — muntazamlik: kreativ nutqiy topshiriqlar yiliga bir-ikki marta o‘tkaziladigan tadbir emas, muntazam amaliyot bo‘lishi kerak. Uchinchisi — xavfsiz muhit: o‘quvchi xato qilishdan qo‘rqmasligi lozim, chunki nutqiy tavakkalsiz nutqiy rivojlanish bo‘lmaydi.

XULOSA

O‘tkazilgan tahlil tarix darsidagi nutqiy ijodni darsning tashqi jonliligi bilan tenglashtirish ilmiy jihatdan asossiz ekanligini ko‘rsatdi. Birinchidan, kreativlikning umumqabul qilingan ta’rifi ikki mezonga — yangilik va maqsadga muvofiqlikka tayanadi; amaliyotda esa ikkinchi mezon ko‘pincha e’tibordan chetda qolmoqda. Ikkinchidan, Boden konsepsiyasiga muvofiq, cheklov ijodga to‘sqinlik qilmaydi, aksincha, uni mumkin qiladi. Tarix darsidagi nutqiy ijod chegaralangan ijoddir: shakl, janr va kompozitsiya erkin, mazmun esa manba dalillari bilan chegaralangandir. Uchinchidan, Bruner ajratgan narrativ tafakkur tipi tarix fanining o‘z tabiatiga mos keladi. Shu bois nutqiy ijod tarix darsiga sun’iy qo‘shimcha emas, fanning tafakkur shakliga tabiiy mos faoliyatdir. To‘rtinchidan, soxta kreativlikning to‘rt ko‘rinishi — anaxronistik nutq, hissiy proyeksiya, dekorativ nutq va erkin fantaziya — tashqi jihatdan jonli, mohiyatan esa tarixiy fikrlashga zid natija beradi. Ularni ajratish mezoni oddiy: nutqdagi har bir da’voni manba bilan tasdiqlash mumkinmi. Beshinchidan, taklif etilgan besh turdagi topshiriq — manbaga asoslangan rolli bayon, ikki ovoz, manba sharhi, tuzilgan munozara va ekskursiya matni — nutqiy repertuarni kengaytiradi va bir xil materialni turli janrlarda qayta ishlashga o‘rgatadi. Oltinchidan, nutqiy faollikning o‘sishi o‘z-o‘zidan ijobiy natija hisoblanmaydi. Dalilga tayanmagan erkin nutq o‘quvchida asossiz fikr bildirish odatini mustahkamlaydi, bu esa tarix ta’limining maqsadiga zid keladi. Yettinchidan, baholashda manbaga tayanish mezoni ustuvor bo‘lishi shart. Bayon badiiy jihatdan mukammal bo‘lsa-da, dalilga tayanmasa, u tarixiy nutqiy ish sifatida oqlanmaydi. Mazkur ustuvorlik o‘quvchiga oldindan tushuntirilganda, u ijodiy topshiriqqa tayyorgarlik ko‘rishda manbaga murojaat qiladi — bu esa metodikaning asosiy maqsadiga erishilganini bildiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Ergashbaev S. O‘zbekiston sharoitida uzluksiz ta’lim tizimi orqali yoshlarning ma’naviy dunyoqarashini rivojlantirish // Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами. — 2025. — Т. 1, № 1. — С. 314—316.
2. Bruner J. Actual Minds, Possible Worlds. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1986. — 201 p.
3. Ergashbayev S. Uzluksiz ta’lim tashkil etish orqali yoshlarning ma’naviy-falsafiy dunyoqarashini yuksaltirish // Bulletin of Contemporary Researches: Multidisciplinary. — 2025. — Vol. 1, № 1. — P. 10—13.
4. Wineburg S. Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting the Future of Teaching the Past. — Philadelphia: Temple University Press, 2001. — 255 p.
5. Seixas P., Morton T. The Big Six Historical Thinking Concepts. — Toronto: Nelson Education, 2013. — 218 p.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

6. Mirzaolimjon og'li M.M., Shohbozbek E. Yangi O'zbekistonning ta'lim siyosati va universitetlarning yangi modellari // Pedagogik islohotlar va ularning yechimlari. — 2025. — Vol. 16, № 01. — B. 325—328.
7. Barton K.C., Levstik L.S. Teaching History for the Common Good. — Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2004. — 310 p.
8. Бахтин М.М. Проблема речевых жанров // Эстетика словесного творчества. — М.: Искусство, 1979. — С. 237—280.
9. Craft A. Creativity in Schools: Tensions and Dilemmas. — London: Routledge, 2005. — 198 p.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.